

Stručni rad

ŠKOLSKI PEDAGOG I RODITELJI UČENIKA ROMA

Nikola Vuković, prof., pedagog izvrsni savjetnik
Osnovna škola Đurđevac

Sažetak:

Za djetetov razvoj odgovorni su i obitelj i škola. Školski pedagog najčešće je prva osoba iz škole s kojom se susreću roditelji učenika kao i učenici. Još i prije polaska djeteta u školu, školski pedagog organizira susret s budućim učenicima prvog razreda kao i s njihovim roditeljima. Suradnja počinje u dogovoru s odgojiteljicama u vrtiću ili učiteljicama u maloj školi. Zajednički cilj suradnje roditelja i škole trebalo bi biti stvaranje kvalitetnog okružja u kojem će učenici boraviti, družiti se i učiti. Školski pedagozi imaju važnu ulogu u uspostavljanju i jačanju odnosa obitelji i škole. Izazov u radu školskog pedagoga je motiviranje roditelja za uključivanje u rad škole ne samo radi njihova djeteta, već i za dobrobit svih učenika škole. Rad s roditeljima učenika Roma poseban je izazov u radu svakog učitelja pa tako i školskog pedagoga. Za kvalitetni odgojno-obrazovni rad škole potrebna je stalna suradnja obiteljskog doma i škole. Partnerska suradnja odvija se kroz zajedničke roditeljske sastanke, individualne razgovore, ciljane skupne sastanke te putem pisanih oblika suradnje ukoliko je to potrebno. Suradnja s roditeljima učenika Roma složen je proces koji podrazumijeva obostranu želju za suradnjom. Etape suradnje s roditeljima učenika Roma najčešće traju duže od etapa ostalih roditelja. Naglasak je na upoznavanju roditelja, njihovom razumijevanju i građenju povjerenja. Zbog svojih loših iskustava iz vremena kad su i sami bili učenici, roditelji učenika Roma teže uspostavljaju suradnju sa školom te im treba više vremena za kvalitetnije uključivanje u odgojno-obrazovni proces svoje djece koji se odvija u školi. Školski pedagog treba dobro poznavati problematiku romske zajednice iz koje dolaze učenici te pokazati svoje osobne značajke: razumijevanje, prijateljstvo, empatičnost, poštovanje i osjetljivost za probleme romske zajednice.

Ključne riječi: integracija, partnerstvo, romska zajednica, školsko okružje

1.Vrijednost suradnje za učenike, roditelje i učitelje

Cilj suradnje roditelja i škole je bolji rad i razvoj učenika. Dobra suradnja povoljno utječe na roditelje, učenike i školu u cjelini. Poznato je da roditelji učenika Roma slabije surađuju sa školom, potrebno ih je pozivati u školu, a za neke roditelje potrebna je suradnja Hrvatskog zavoda za socijalnu skrb. Naime, mnoge romske obitelji pod skrbi su Hrvatskog zavoda za socijalnu skrb te škola često surađuje s djelatnicima Zavoda. Osim rješavanja socioekonomskog statusa i problema u svezi njega, česte teme suradnje škole i Hrvatskog zavoda za socijalnu skrb su obveze roditelja, njihova suradnja i uključenost u redovite školske obveze djece. Dokazano je da roditelji romskih učenika koji su od prvog dana uključeni u odgoj svoje djece, koji kod kuće oblikuju pozitivne uvjete za učenje i koji imaju pozitivna obrazovna očekivanja, itekako pridonose odgojno-obrazovnim postignućima svoje djece. Jedna od zadaća školskog pedagoga u radu s učenicima Romima i njihovim roditeljima je rad na prevladavanju kulturnih razlika između obitelji i škole. Osnovni oblici suradnje roditelja i škole su roditeljski sastanci i individualne informacije. Kad se govori o suradnji roditelja Roma, postoje problemi u intenzitetu i kvaliteti suradnje. Roditelji manje dolaze u školu, povremeno dolaze na roditeljske sastanke, a rijetko dolaze na informacije. Razrednici i stručni suradnici u školi češće pozivaju roditelje u školu ili im šalju pisane pozive te povremeno uključuju Hrvatski zavod za socijalnu skrb za pomoć. Rad školskog pedagoga s roditeljima Romima najčešće se odnosi na skupne sastanke i individualne razgovore savjetovanja. Osnovna zadaća pedagoga [3] kao savjetovatelja je u prvom redu razumjeti tražitelja savjeta, a zatim ga savjetovati. Školski pedagozi u svom savjetovanju naglašavaju dobrobit suradnje roditelja i škole. Kroz rad savjetodavnih stručnjaka protežu se tri osnovna etička načela: raditi za klijentovo dobro, ulazak u savjetodavni proces treba biti dragovoljan te postojanje odnosa povjerenja i povjerljivosti. [4] Roditeljima učenika Roma naglašava se da jedino suradnja s učiteljima, razrednicima i školom u cjelini dovodi do uspjeha njihove djece. Učenici Romi itekako su otvoreniji za suradnju kad vide da i njihovi roditelji surađuju s učiteljima i stručnim suradnicima. Promjene su vidljive na odgojnom planu, redovitijem dolasku učenika u školu te kvalitetnijem sudjelovanju u odgojno-obrazovnom procesu. Školski pedagog svoju pažnju usmjerava na neposrednu pomoć učenicima i njihovim roditeljima. Naglasak je na učenju i neposrednom rješavanju neprihvatljivih ponašanja u školi. Najčešće se tu misli na neredovit dolazak učenika Roma u školu, kašnjenja na nastavu, probleme oko izvršavanja domaćih zadaća, odnos učenika prema drugim učenicima i učiteljima, poštivanje autoriteta te rješavanje ostalih odgojno-obrazovnih problema vezanih uz polaženje učenika Roma u školu. Školski pedagog u razgovoru s roditeljima učenika Roma naglašava važnu ulogu roditelja u pružanju potpore učenicima od strane roditelja. Učenicima Romima, kao i svim učenicima, potrebna je pomoć roditelja. Škola i učitelji ne mogu zamijeniti roditelje u mnogim područjima odgoja bez obzira na stupanj obrazovanja roditelja. Zato je od izuzetne važnosti rad školskog pedagoga s roditeljima Romima i njihovom uključivanju u odgojno-obrazovni rad djece. Jedna od uloga školskog pedagoga je povezivanje učitelja i razrednika s roditeljima učenika Roma. Organizacijom susreta roditelja Roma i učitelja na početku školske godine ili tijekom nastavne godine školski pedagog stvara povoljne uvjete za daljnju suradnju. Teme razgovora su učenje, školske obveze, obveze i prava roditelja te oblici moguće suradnje tijekom nastavne godine. Samo dobrom suradnjom škole i roditelja postići će se zadovoljstvo roditelja, uspostaviti će se bolja

suradnja te samoinicijativni dolazak roditelja Roma u školu. Ukoliko roditelji Romi osjete da su prihvaćeni kao i svi roditelji te ako se njihov dolazak u školu ne odnosi samo na kritiku i rješavanje problema, postaju otvoreniji za uključivanje u neposredni rad učitelja i njihove djece. Učitelji i razrednici također mijenjaju svoja ponašanja i odnos prema učenicima Romima kad imaju pomoć i suradnju s roditeljima Romima. I na kraju sami učenici Romi mijenjaju svoja ponašanja kad shvate da njihovi roditelji i učitelji surađuju i izmjenjuju informacije o njihovom napretku u školi.

2.Rad školskog pedagoga na izgradnji povjerenja

Od početka školovanja do njegova završetka odvija se prepletanje obiteljskog i školskog okruženja. Školski pedagog je najčešće jedina osoba iz škole koja surađuje s roditeljima i učenicima od početka školovanja do završetka osmog razreda. Jedan od izazova u radu školskog pedagoga je u traženju načina suradnje i zbližavanje s roditeljima na razini škole ili pojedinačno. Kad se govori o zajedničkim roditeljskim sastancima ili skupnoj suradnji s roditeljima, uloga školskog pedagoga je u predlaganju tema za suradnju s roditeljima. Jedan dio ostvaruju razrednici, a dio i sami stručni suradnici pedagozi. U radu s roditeljima učenika Roma potrebno je osmisliti odgovarajuće organizacijske oblike suradnje te primjerenu komunikaciju s roditeljima. Osim predlaganja teme i područja rada s roditeljima Romima, uloga pedagoga je pripremanje razrednika za ostvarivanje odabranih tema. Naglasak je na stvaranju povjerenja između roditelja i učitelja, odnosno između obiteljskog doma i škole. Specifičnost rada s roditeljima učenika Roma je u tome što roditelji dolaze iz različitih socijalnih, obiteljskih i ekonomskih uvjeta. U tom kontekstu potrebno je i pripremati načine suradnje s roditeljima, oblike suradnje te poruke koje učitelji, razrednici i stručni suradnici žele odaslati roditeljima. Rad školskog pedagoga s predmetnim učiteljima u odnosu na područje suradnje s roditeljima učenika Roma trebao bi biti usmjeren na upoznavanje učitelja sa specifičnostima romskih obitelji. Učitelji koji ne poznaju i ne poštuju specifične okolnosti učenika Roma i njihovih roditelja ne mogu razumjeti romske obitelji, ne mogu razvijati kvalitetnu komunikaciju s njima niti razviti uspješan odgojno-obrazovni proces. Razvoj empatije dugotrajan je proces i zato je to područje osobnog razvoja svih koji rade u školi potrebno svake školske godine unapređivati.

Prema [2] „empatija je sposobnost razumijevanja osjećaja drugih i vraćanja odgovarajućeg emocionalnog odgovora, a temelj je svakoj neposrednijoj komunikaciji među ljudima“. Radom na sebi savjetovatelj će ojačati sposobnost empatije te je sve bolje koristiti. Školski pedagog zajedno sa psihologinjom kroz školske stručne aktive, predavanja na razrednim i učiteljskim vijećima priprema učitelje za uspješnu suradnju s roditeljima. Naravno, i kod roditelja je potreban empatičan pristup, pa će stručni suradnici u radu s roditeljima također raditi na razvoju empatije, suradnje i jačanju povjerenja između roditelja i škole. S nekim roditeljima potreban je individualni pristup. Uloga školskog pedagoga je da radi s takvim roditeljima te kroz individualnost pristupa doprinosi jazu između pojedinih roditelja Roma i škole te školskih propisa i zakona. Cilj rada je usklađivanje očekivanja roditelja, njihove obveze spram škole i djece koja školu polaze te pronalaženje zajedničkih tema koje će doprinijeti međusobnom povjerenju odraslih, a na dobrobit učenika. Teži se stvaranju ravnopravnih i partnerskih odnosa roditelja i učitelja koji će doprinijeti uspješnijem odgojno-obrazovnom napretku učenika Roma. Područja rada školskog pedagoga s roditeljima učenika Roma imaju svoje specifičnosti u odnosu na rad pedagoga s ostalim roditeljima. Školski pedagog u

radu s roditeljima nastoji pomoći roditeljima upoznati školske zakone, propise te osnovna prava i dužnosti roditelja. Naglasak je na individualnom pristupu te izradi individualnih programa koji se odnose na učenikov rad i učenje. Vrlo važno je pomagati roditeljima i učenicima Romima da se riješe osjećaja odbačenosti. Poticanjem partnerskih i suradničkih odnosa obiteljskog doma i škole, školski pedagozi imaju značajnu ulogu u stvaranju povjerenja roditelja Roma prema školi i učiteljima koji rade s njihovom djecom. Školski pedagog u kontaktu s roditeljima učenika Roma svakako treba voditi računa o organizaciji i vremenu informiranja i komunikacije s roditeljima, potrebno je stvoriti uvjete za ugodnu atmosferu u kojoj će rezultati razgovora biti produktivniji. U razgovoru s roditeljima važno je prihvatiti njihove osjećaje i emocije i to bez ikakvih predrasuda. Cilj razgovora je pomoći roditeljima da na budućnost svoje djece, a i samih sebe, gledaju pozitivno. Osim toga, uloga školskog pedagoga je pomoći roditeljima savjetima, usmjeravanjem i drugim kontaktima da ostvare prava i potpore iz drugih resora. Kako bi školski pedagog mogao ostvariti navedena očekivanja, potrebna je njegova stručnost i stalno usavršavanje te izgradnja kompetencija. Poseban naglasak je na kompetencijama za pružanje savjetodavne pomoći roditeljima.

3. Kvalitetnom suradnjom svi su na dobitku

Suradnja roditelja, učitelja i stručnih suradnika bit će kvalitetnija ako se dobro isplanira i ako se odaberu teme koje koriste svim sudionicima. Valja napomenuti da suradnja treba biti kontinuirana uz korištenje različitih metoda i oblika rada. U početku svake suradnje potrebno je definirati očekivanja svih sudionika, odrediti intenzitet suradnje te stvoriti interakcijsku komunikaciju. Jedino u otvorenoj i partnerskoj suradnji moguće je doći do očekivanih ishoda. Uloga školskog pedagoga je u motiviranju roditelja za sudjelovanje i suradnju. Paralelno treba raditi i s učiteljima i razrednicima na njihovom usavršavanju i razvoju partnerskih odnosa s roditeljima. U suvremenoj školi „pedagozi su pozvani da u suradnji s učenicima, roditeljima i učiteljima te drugim stručnim suradnicima koriste svoje profesionalne kompetencije i osmišljavaju aktivnosti koje će na najbolji mogući način poticati i razvijati ozračje uvažavanja i prihvaćanja različitosti“ [7]. Unapređenje suradnje obiteljskog doma i škole ima za cilj dobrobit učenika. Uspostavom kvalitetne suradnje svi čimbenici su na dobitku. Učenici postaju aktivni sudionici odgojno-obrazovnog procesa, učenje postaje kvalitetnije, a rezultati učenja bolji. U učenika Roma razvijaju se socijalne vještine te školu prihvaćaju kao mjesto razvitka prijateljstva, druženja, učenja i svog razvoja. Osjećaju da su prihvaćeni i ravnopravni, a to se postiže provedbom različitih odgojnih programa kao što je odgoj za toleranciju, empatiju, prijateljstvo i pripremanje za budućnost. Učenici uče vrednovati tuđi i samovrednovati svoj rad, prihvaćaju različitost i prepoznaju svoje mogućnosti za nastavak daljnjeg školovanja. Individualni savjetodavni rad s učenicima organizira se kada učenik samostalno ne može riješiti svoje probleme. Oni najčešće proizlaze iz emocionalne sfere, obiteljskih problema te poteškoća u prilagođavanju socijalnoj sredini kojoj pripada. Dobrobit za roditelje učenika Roma također je višestruka. Jačaju svoje samopouzdanje i kapacitete za pomoć svom djetetu. Lakše surađuju s učiteljima i stručnim suradnicima u školi, a s ciljem unapređenja rada svoje djece. Uključivanjem u pojedine zajedničke aktivnosti škole postaju ravnopravni partneri, a time i dijele odgovornost za (ne)uspjeh svoga djeteta. Učitelji, razrednici i stručni suradnici pružaju roditeljima pomoć u ostvarivanju njihove roditeljske uloge. Roditelji to prepoznaju te se intenzivnije i kvalitetnije uključuju u školske procese.

Učitelji i stručni suradnici također prepoznaju dobrobit dobrom suradnjom s roditeljima učenika Roma. Redovitom suradnjom i međusobnom komunikacijom učitelji i stručni suradnici dobivaju pomoć roditelja. Dobivaju roditelje kao saveznike u rješavanju odgojno-obrazovnih problema, zdravstvenih problema te pomoć u usmjeravanju učenika za učenje prema njihovim sposobnostima. Uspostavom dobre suradnje učitelji postaju partneri roditeljima te u očima roditelja postižu pozitivniju sliku u odnosu na posao koji rade. Zajednički cilj roditelja, učitelja i stručnih suradnika je odgojiti i obrazovati učenika najbolje što mogu. Zato je važan partnerski odnos koji se temelji na povjerenju. Školski pedagog javlja se kao koordinator zajedničkih nastojanja da se unaprijede odnosi između učitelja, učenika i roditelja učenika. Rad s roditeljima Romima je specifičan, pa je potrebno uložiti znatno više energije i motivacije za unapređenje rada. Prilikom rada s roditeljima Romima potrebno je uvažiti njihov socioekonomski status, brojnost članova obitelji, obrazovanje roditelja, njihove vrijednosne obrasce, kulturu i tradiciju romske zajednice. S druge strane školski pedagogi u komunikaciji s roditeljima učenika Roma trebaju težiti za potpunim uključivanjem roditelja u odgojno-obrazovne procese u školi koju djeca Romi polaze. Inkluzija i interkulturalni odgoj i obrazovanje sastavni su dio školskog kurikulumu u školama koje pohađaju učenici Romi. Razvoj inkluzivne kulture škole ovisi o učiteljima i nastavnicima, učenicima, stručnim suradnicima i ravnatelju. U ovom radu istražuje se učenička percepcija inkluzivne kulture u školi jer su učenici ti koji donose različitost u školu.[5] Školski pedagog u suradnji s ravnateljem škole i učiteljima ima zadaću stvarati pozitivno i podržavajuće okruženje tako da se svaki učenik osjeća prihvaćeno te da može napredovati prema svojim sposobnostima.

4. Zaključak

Suradnju s romskim roditeljima školski pedagog započinje pri upisu djece u prvi razred. Od tada pa do završetka osmog razreda školski pedagog i roditelji učenika surađuju s ciljem dobrobiti učenika. Rad s roditeljima učenika Roma u mnogočemu je specifičan te predstavlja izazov u radu školskog pedagoga. Naglasak rada školskog pedagoga s roditeljima učenika Roma je na podizanju svijesti da je potrebna stalna suradnja sa školom. Kvalitetnom suradnjom podiže se svijest o potrebi obrazovanja romske djece te se s roditeljima Romima radi na unapređenju njihovih odgojnih roditeljskih kompetencija kako bi postali što bolji oslonac svojoj djeci. Osim rada s roditeljima, školski pedagog paralelno radi s učiteljima i učenicima, a sve s ciljem unapređenja školskog odgojno-obrazovnog okruženja u kojem će učenici postići rezultate prema svojim sposobnostima. Interkulturalni odgoj i obrazovanje sastavni su dio svakog školskog kurikulumu, a posebno u školama koje polaze učenici pripadnici romske nacionalne manjine.

5. Literatura

- [1.] Bjelinović-Nimac, T. (2019) Perspektiva i osnaživanje učitelja u inkluzivnoj školi, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:185190> [Pregled: 2. 1.2023.]
- [2.] Janković, J. (1997), Savjetovanje: nedirektivni pristup. Zagreb: Alinea
- [3.] Pažin-Ilakovac, R. (2015), Od savjetodavnog rada do pedagoškog savjetovanja u školi. *Magistra Iadertina*, 10(1), 49-63

- [4.] Resman, M. (2000.), Identitet školskog pedagoga i etika savjetodavnog rada. U: Vrgoč, H. (ur.), Pedagozi – stručni suradnici u inovacijskom vrtiću i školi. Zagreb: HPKZ, 63-71
- [5.] Vican, D.; (2013.) Inkluzivna kultura osnovnih škola u Hrvatskoj s gledišta učenika, <https://hrcak.srce.hr/131845> [Pregled: 2. 1.2023.]
- [6.] Vuković, N. (2020), Prava djece i razvoj integracije te inkluzivne kulture škole, Bjelovarski učitelj, 1-3, Bjelovar
- [7.] Zrilić, S. (2012), Uloga pedagoga u integriranom odgoju i obrazovanju. Magistra ladertina, 7(7): 89-100